Forholdet mellom taushetsplikten og meldeplikt til tilsynsmyndigheten

En pasient betror deg at en av dine kolleger ved en tidligere konsultasjon har forgrepet seg seksuelt på henne, men ønsker ikke at du gjør noe med det. Kan du la være?

For en tid tilbake behandlet Helsetilsynet en tilsynssak mot en lege som hadde utnyttet sin stilling til å skaffe seg seksuell omgang med flere pasienter. Under behandlingen av saken har annet helsepersonell vært i kontakt med Helsetilsynet og gitt uttrykk for at de fra pasienter hadde mottatt opplysninger om tilsvarende forhold. Pasientene hadde beskrevet situasjoner hvor vedkommende hadde utnyttet sin stilling som lege til å skaffe seg seksuell omgang. De hadde overfor sine nye behandlere gitt klart uttrykk for at de ikke ønsket å gå videre med saken overfor tilsynsmyndigheten eller politiet. Også i andre saker som gjelder feilbehandling, ser vi at pasienter vegrer seg mot at den nye legen orienterer tilsynsmyndigheten.

Leger har etter helsepersonelloven § 21 taushetsplikt om folks legems- eller sykdomsforhold eller andre personlige forhold som de får vite om i egenskap av å være lege. Taushetsplikten settes til side i den grad pasienten samtykker i at opplysningene meddeles andre, herunder tilsynsmyndigheten. I situasjoner som beskrevet over bør legen primært be om pasientens samtykke til å gi opplysninger til tilsynsmyndigheten. Det følger imidlertid av helsepersonelloven § 17 at helsepersonell av eget tiltak skal gi tilsynsmyndighetene informasjon om forhold som kan medføre fare for pasienters sikkerhet. Dette gjelder selv om pasienten ikke samtykker.

I tilfeller hvor en lege mottar informasjon fra en pasient om at tidligere behandler f.eks. har utnyttet pasienten seksuelt eller gitt uforsvarlig behandling, må legen foreta en vurdering av om forholdet er av en slik art at det er grunn til å tro at det er fare for andre pasienters sikkerhet. Det fremgår av forarbeidene til loven at fare for pasienter skal tolkes strengt – «forholdet må være av en slik art at det er påregnelig/sannsynlig at pasienters helsetilstand forverres eller at pasienter påføres skade, smitte o.l.». Det legges i forarbeidene til grunn at meldeplikten inntrer i forhold til mangler ved rutiner, utstyr mv., men også dersom helsepersonell representerer en alvorlig fare for pasienters sikkerhet. I en sak som gjelder en leges utnytting av sin stilling for å skaffe seg seksuell omgang med en pasient, må den nye legen foreta en vurdering av om det er fare for at andre pasienter kan bli utsatt for det samme. Er svaret ja, bør det generelt legges til grunn at vedkommende utgjør en fare for andre pasienter dersom det ikke er konkrete holdepunkter for det motsatte. Utgangspunktet er at seksuell omgang i en behandlingssituasjon gir risiko for å påføre en pasient meget stor skade.

I forbindelse med meldeplikten vil det kunne oppstå spørsmål om hva man risikerer ved en «feilmelding». Antakelig skal det i praksis mye til før tilsynsmyndighetene kommer til at det ikke var grunnlag for å melde.

Når tilsynsmyndigheten mottar opplysninger om alvorlige tilfeller av feilbehandling eller forhold som kan antas å bli rammet av bestemmelser i straffeloven, vil den måtte vurdere hvorvidt forholdet skal anmeldes. Tilsynsmyndigheten har etter forvaltningsloven § 13 taushetsplikt om enkeltpersoners personlige forhold. Dette gjelder både opplysninger om pasienter og helsepersonell. I medhold av forvaltningsloven § 13 b nr. 6 er ikke taushetsplikten til hinder for at tilsynsmyndigheten anmelder lovbrudd til påtalemyndigheten når det er ønskelig av allmenne hensyn eller forfølging av lovbruddet har naturlig sammenheng med avgiverorganets oppgaver. En melding til tilsynsmyndigheten kan således resultere i at alvorlige forhold anmeldes.

– Gorm Are Grammeltvedt,
Statens helsetilsyn

Annonse